

8.6.2021

Rådet för strategisk forsknings temaförslag för programmen 2022

Innehåll

Temaförslag 1: Barn och unga – välmående framtidsformare

Temaförslag 2: Säkerhet och tillit i algoritmernas tid

Övergripande prioritering: Likabehandling

Temaförslag 1: Barn och unga – välmående framtidsformare

Temat fokuserar på barn och unga som medlemmar i samhället och som framtidsformare och söker med hjälp av forskning lösningar som tryggar lika möjligheter till ett gott liv samt en trygg tillväxt och utveckling för alla barn och unga. Barns och ungas välbefinnande har polariserats. Även om de flesta barnen och ungdomarna mår bra, mår en del dåligt. Krissituationer förvärrar polariseringen och de skadliga konsekvenserna kumuleras – strukturell diskriminering ökar den kontextspecifika sårbarheten. Temat ska med hjälp av mångvetenskaplig och interaktiv forskning skapa en bred kunskapsbas som kan stödja barns och ungas utveckling till mångsidiga aktörer som litar på framtiden utifrån deras egna utgångspunkter.

Inom temat söker man forskningsbaserade lösningar för att minska välfärdsskillnader och bekämpa orättvisor. Det är viktigt att garantera alla barn och unga en möjlighet att lära sig mångsidiga färdigheter att arbeta i en föränderlig värld både nu och i framtiden. Förutom barnfattigdom och utslagning mellan generationer är våld och diskriminering som upplevts som barn, till exempel rasism, viktiga riskfaktorer för senare välfärd. Högklassig och jämlik småbarnspedagogik, förskoleundervisning och undervisning kan i bästa fall jämna ut sociala, kulturella och ekonomiska välfärdsskillnader. Såväl vetenskap som konst stöder barns och ungas utveckling till självständiga, ansvarsfulla och förnuftiga medlemmar i samhället samt stärker förtroendet för framtiden och egna förmågor. Ur ett demografiskt och hälsorelaterat perspektiv bygger också dagens barns och ungas hälsa, inklusive mental hälsa och levnadsvanor allt från matvanor till motion, en grund för befolkningens framtida välfärd samt arbets- och funktionsförmåga. Social- och hälsovårdstjänsterna och förmånssystemet har för sin del en central betydelse som möjliggörare av jämlika utgångspunkter och välfärd.

Forskningen inom temat, de forskningsbaserade lösningarna, interventionerna och den mångvetenskapliga expertisen stöder en hållbar, långsiktig och konsekvent barn- och familjepolitik i enlighet med Finlands nationella barnstrategi. Barn och unga är aktiva samhällsmedlemmar och deras möjligheter till delaktighet ska stärkas framför allt genom att

höra vad de har att säga. I temat betonas ett omfattande systematiskt forskningsgrepp som förenar olika vetenskapsområden på ett fenomenbaserat sätt. Delaktighet har en central roll i forskningen inom temat, ända från frågeställningarna till forskningsmetoderna och -praxisen. I forskningsdesignen är det bra att beakta inte bara barnens och de ungas mångfald utan också familjernas och familjeformernas mångfald och de kommande generationernas perspektiv.

Temaförslag 2: Säkerhet och tillit i algoritmernas tid

Temat fokuserar på säkerhet och tillit i denna tid som präglas av informationsteknologi och hybridpåverkan. Utöver de mer traditionella säkerhetshoten formas vår verksamhetsmiljö på ett oförutsägbart sätt såväl av de hot och möjligheter som digitaliseringen och den tekniska utvecklingen medför som av olika kriser såsom förlusten av biologisk mångfald, klimatförändring, finanskriser och maktpolitiska konflikter. Människornas förtroende för varandra, den offentliga makten och välfärdsstaten och dess skyddsnet samt för fungerande processer är de viktigaste styrkorna i ett demokratiskt samhälle som nu utmanas av olika förändringsfaktorer. Ju bättre man förstår förändringarna och deras dynamik, desto bättre kan man både avvärja de säkerhetshot som de medför och inse de nya möjligheterna.

Betydelsen av tillit och övergripande säkerhet betonas i omvälvningen av informationsmiljön, när intelligent teknik, virtuell verklighet, maskininlärning, en allt mer funktionsduglig artificiell intelligens och cyberteknik omdefinierar verksamhetsfältet. Förtroende skapar en grund för de sociala systemens och institutionernas verksamhet. Å andra sidan är informationspåverkan förknippad med risker att förtroendet missbrukas. Förtroende förutsätter förutsägbarhet, etik och rättvisa. Detta kräver transparenta processer och en möjlighet att identifiera vilka medvetna eller omedvetna val och de värderingar som ligger bakom dem som olika tekniker och verksamhetsmodeller stöder sig på samt vem som har befogenhet att bestämma dessa val. Samtidigt är det fråga om individers säkerhet och möjligheter att lita på att deras rättigheter tillgodoses inte bara när man förbereder sig på hot utan också i myndighetsverksamheten överlag. Oförutsägbara processer och samhällelig polarisering undergräver förtroendet. Strukturell diskriminering och ojämlikhet exponerar individer för kriser och deras skadliga följder, medan goda förhållanden mellan samhällsgrupper stärker förtroendet och demokratin.

Temat bygger med hjälp av mångvetenskaplig och interaktiv forskning upp en bred kunskapsbas och expertis för att identifiera och avvärja sådana säkerhetshot som äventyrar förtroendet samt för att stärka krishantering och resiliensen. En övergripande förståelse av förändringsfaktorernas logik och ömsesidiga beroendeförhållanden stöder riskhanteringen och möjliggör nya forskningsbaserade och hållbara lösningar för att förbättra beredskapen. Viktigt med tanke på forskningen inom temat är såväl individuella granskningar som mer övergripande, samhällliga och gränsöverskridande globala perspektiv. Samutveckling med intressentgrupper stöder fastställandet av väsentliga forskningsfrågor samt främjar uppkomsten av fungerande lösningar och verkställandet av behövliga åtgärder.

Övergripande prioritering: Likabehandling

En genomgående prioritering i 2022 års program för strategisk forskning är likabehandling i fråga om såväl individer, grupper som strukturer. Likabehandling är en av de centrala värderingarna i en demokratisk välfärdsstat, och den lyfts tydligast fram genom sina brister, ojämlikhet och diskriminering. Ojämlikhet och strukturell diskriminering undergräver samhället med omfattande konsekvenser för allt från ekonomi till säkerhet och välfärd samt till samarbete. Målet är att inkludera likabehandlingsperspektivet i forskningen både på principiell nivå och i fråga om konsekvenserna av de föreslagna lösningarna.